

ZPRÁVA Z KONFERENCE DOKTORANDŮ NA UK PedF

11. května 2009 se v rámci Úvodního teoreticko-metodologického kurzu pedagogiky (dále ÚTMKP) uskutečnila již 5. doktorská konference pořádaná Ústavem výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, který je také garantem tohoto kurzu. ÚTMK je povinný pro studenty 1. ročníku doktorského studia oboru pedagogika. Konferenci připravil organizační výbor složený z doktorandů, kterému předsedal Viktor Fuglík.

Téma letošní konference bylo *Kvalita vzdělávání v reflexi pedagogických teorií a výzkumů*. V úvodu konference byly předneseny v plénu dva příspěvky, které byly přípravným výborem shledány jako nejzajímavější. Věra Vykoukalová ve svém referátu *Typy položek didaktického testu, jejich pozitiva a negativa při výzkumu porozumění sémantickému obsahu neznámých slov v lidových písních u žáků 1. stupně* představila problematiku porozumění textu jako součást čtenářské gramotnosti, vyčlenila oblast jednoduché lidové písně jako oblast zkoumání a objasnila důvody volby didaktického testu jako metody užitě v šetření. Další plenární referát s názvem *Konektivismus – pedagogické paradigma pro digitální věk* přednesl Milan Randák. Představil zcela novou teorii konektivismu, která předpokládá, že se učení realizuje v sociálních sítích prostřednictvím množství různých propojení. Z řady principů této teorie můžeme zmínit následující: učení je proces propojování specializovaných uzlů nebo informačních zdrojů, schopnost učení je důležitější než samotné znalosti a smyslem všech konektivistických vzdělávacích aktivit je přesnost a aktuálnost znalostí. Referující se dále zabýval proměnou učitelské profese a její role v dnešní digitální době, definoval současného studenta tzv. „net generace“ a současné trendy ve vývoji vzdělávání, přičemž zmínil změny probíhající v dnešní informační společnosti, které se dotýkají všech aspektů života, a před nimiž ani školství nezůstává nedotčeno a nemělo by je tedy ignorovat. Vzhledem ke kontrastu obsahů prvních dvou příspěvků byla v následné diskuzi otevřena problematika posunu ve vnímání vzdělávání (tradiční versus „moderní“ pohled), celkové nezralosti společnosti, nepřipravenosti pedagogů na zapojení ICP do výuky, nevybavenosti škol ICT technikou, ale také různorodosti vnímání duševního vlastnictví, legitimacy a legálnosti v této oblasti.

Následujících osmnáct příspěvků bylo rozděleno do dvou sekcí. Garanty první sekce s názvem *Kvalita vzdělávání žáků v tuzemském a cizojazyčném prostředí* byli doc. Eliška Walterová a dr. Martin Chvál. V prvním bloku *Pedagogické teorie a výzkumy v primárním vzdělávání* se referující zabývali kurikulární reformou základního vzdělávání v současném českém školském systému, k využití učebnic ve vzdělávání žáků 1. stupně základních škol a jejich úlohou ve vzdělávacím procesu, a to jak ve vztahu k cílům této reformy, tak v souvislosti s rozvinutými informačními a komunikačními technologiemi. Dále zde byla otevřena problematika rozvoje čtenářské gramotnosti, nejen z pohledu didaktické analýzy výuky počátečního čtení, ale také z pohledu pedagogické reflexe teorií a výzkumů.

V navazující diskusi byla otevřena otázka schvalovacích doložek učebnic, úskalí současného systému posuzování kvality učebnic a nástin možného řešení této situace tak, aby odpovídaly cílům vzdělávací reformy. Byla zmíněna otázka úlohy učebnice v didaktickém procesu výuky na prvním stupni základní školy nejen z pohledu žáka, rodiče a učitele, ale také nakladatele a jeho komerčních záměrů. V závěru diskuse se referující shodli na potřebě vydávání doplňujících materiálů k učebnicím, které by byly v souladu s reformou a zároveň by nabízely rozšiřující materiály a podněty učitelům vzhledem k individuálním potřebám každého žáka.

Druhý blok první sekce *Pedagogické teorie a výzkumy v oblasti podpůrných nástrojů a pomůcek* otevřel svými příspěvky otázku cizojazyčného vzdělávání jak u nás, tak v zahraničí, efektivitu ve výuce zvukové stránky cizího jazyka, problematiku inkluze cizinců do české základní školy a byl prezentován u nás ne příliš známý běloruský školský systém.

V následné diskusi byla otevřena problematika cizojazyčného vzdělávání v České republice a objasněno několik pojmů školského systému v Bělorusku. Byly zmíněny výhody a nevýhody kvalitního českého učitele a rodilého mluvčího, a objasněn termín lingvisticky orientovaná pedagogika.

Garanty druhé sekce s názvem *Kvalita a vzdělávání učitelů a jejich podpůrné nástroje* byli doc. Jaroslava Vašutová a doc. Petr Urbánek. V prvním bloku *Pedagogické teorie a výzkumy v oblasti podpory učitele* se referující vyjadřovali k současnému postavení sociálních sítí v edukačním procesu, respektive v kolaborativním a projektovém vyučování, k vývoji žákovských portfolií, jakožto prostředku hodnocení žáka v primárním, nižším a vyšším sekundárním stupni vzdělání s akcentem na jeho ontogenetický vývoj napříč školní docházkou, a jejich následné implementaci ve školském prostředí, k procesu přípravy a realizace volnočasových aktivit zaměřených na rozvoj matematického a logického myšlení dětí a mládeže, dále pak otázce nadání a jeho pojetí v českých kurikulárních dokumentech.

V navazující diskusi byla otevřena otázka pojetí kolaborativní výuky a problém anonymity a nedostatku sociálních kontaktů při zařazení této aktivizující metody. Dále byla zmíněna problematika studentských elektronických portfolií. V českém školství se v poslední době objevuje snaha o sjednocení jejich pojetí, stále však převažují portfolia tištěná. Proto by bylo dobré uskutečnit výzkum o typech portfolií a jejich využitelnosti v českém prostředí.

Druhý blok druhé sekce *Pedagogické teorie a výzkumy personální a institucionální evaluace* otevřel svými příspěvky otázku jazykové přípravy na českých vysokých školách nefilologického zaměření, zejména pak problematiku zaměřenosti, otevřenosti, transparentnosti, srovnatelnosti a certifikovatelnosti konkrétních systémů vysokoškolské výuky jazyků, kvalitu podpory začínajících učitelů v pedagogické praxi v době kurikulární reformy základního a středního školství a evaluace učitele z pohledu činnosti managementu školy. V posledních dvou příspěvcích byly zvažovány výhody a nevýhody výzkumných strategií při hledání vazeb mezi autoevaluací a partnerskou evaluací škol a představeny základní principy etické výchovy jakožto nového doplňujícího oboru pro základní školy s uvedením možností, jak tento předmět hodnotit.

V navazující diskusi zazněla krátká zmínka o standardizaci a evropeizaci jazykového vzdělávání v internacionalizovaném vysokoškolském edukačním prostoru. Největší část debaty byla věnována rozpravě o tom, kdo by měl být zodpovědný za podporu začínajících učitelů. Zda-li by měl nést odpovědnost Národní institut pro další vzdělávání (NIDV), který připravuje a nabízí přednášky, kurzy a semináře pro další vzdělávání učitelů, nebo doposud neexistující pedagogická komora. Žádný dlouhodobý komplexní monitoring začínajících učitelů, jejich problémů a potřeb zatím bohužel neexistuje a institut začínajícího učitele chybí. V současné době neexistuje ani jednoznačně definovaný profesní standard učitele a není přesně specifikováno, v čem by se měl začínající učitel od počátku své pedagogické kariéry dále prioritně vzdělávat. Jako další problém se jeví i jistý chaos v přípravě budoucích učitelů na pedagogických fakultách a velké nároky kladené na absolventy ze strany škol.

Na závěr konference prezentoval dr. Martin Chvál vyhodnocení výsledků evaluačního dotazníku o přínosu jednotlivých přednášek a seminářů ÚTMKP v roce 2008/2009. Dotazník odevzdalo celkem osmnáct respondentů. Jako nejlepší byla vyhodnocena přednáška *Výzkumný projekt a prezentace výsledků. Profil doktoranda. Disertační práce.* (doc. Jaroslava Vašutová) a *Pedagogika a vzdělávací politika. Aktuální otázky vzdělávání a školství.* (prof. Vladimíra Spilková). Také všechny ostatní přednášky a semináře (až na dvě vystoupení zahraničních přednášejících) byly hodnoceny velmi kladně. V rámci konkrétního využití poznatků získaných na kurzu respondenti mimo jiné uváděli bližší seznámení s výzkumnými metodami a technikami, přičemž nejvíce je zaujal dotazník, rozhovor a případová studie.

Studenti doktorského studia nejvíce ocenili všeobecný rozhled, který jim kurz poskytl, jeho dobrou organizaci a kontakt s osobnostmi výzkumu a jejich praktickými zkušenostmi. Hodnocen byl také vstřícný, ochotný a tvůrčí přístup přednášejících.

Kateřina Vychopňová